

DÉNES FERENC

[reflektor@hetivalasz.hu]

A magyar modell

Sport: lágy erő, puha hatalom

2010 után a sport ügye Magyarországon újra a politikai kommunikáció és a közpénzügyi döntések frontvonalába került. Ez azonban korántsem hungarikum, a jelenség nagyon is beleillik bizonyos nemzetközi trendekbe.

A sporttal kapcsolatos hírek immár rendszeresen és egyre nagyobb terjedelemben kapnak helyet a médiumok politikai rovataiban. Nem csoda. Ha csak az elmúlt három hónapot nézzük, azt látjuk, hogy újra terítékre került az orosz sportolók hatalmi segédlettel történő doppingolása, ezzel összefüggésben lemondott az orosz miniszterelnök-helyettes az Orosz Labdarúgó-szövetségben betöltött vezető posztjáról, Észak-Korea diplomáciai és sportdiplomáciai manővereivel megtrollkodta a phjongcshangi téli olimpiát. A legfrissebb hírek pedig arról szólnak, hogy hivatalban lévő angol politikusok megfontolásra javasolják a nyári labdarúgó-világ bajnokság bojkottját, mert feltételezések szerint a vb-rendező Oroszország titkosszolgálatára egy angol kisvárosban, Shropshire-ben

megmérgezte a kettős ügynök *Szergej Szkripalt* és lányát, *Juliát*.

Soft power

A sport és politika kapcsolata nem új keletű. Bár a mai értelemben vett sportot nem ismerték, és politikán is mást értettek, az ókori görögök az olimpiai játékok idejére például többnyire felfüggesztették a háborúskodást, a versenyek győztesei pedig nemritkán „állami” juttatásokban részesültek. A középkorban javarészt a szabályozás, tiltás és a normák sűrű megszegése miatti büntetés jellemezte a sportjellegű játékokat úzók és a hatalmat gyakorlók kapcsolatát. Bár a két folyamatnak nem sok köze volt egymáshoz, a XIX. században a nemzetállamok létrejötte és a modern

sport kialakulása egybeesett – és a két jelenség viszonylag gyorsan egymásra is talált. A nemzetközi versenyek kiválóan alkalmasnak bizonyultak arra, hogy a közösségek tudatosítsák magukban az összetartozást, s kifelé megjelenítsék egységüket. Különösen a világháborúkat követő nemzetközi helyzet, majd a keleti blokk szétesése, illetve a fejlődő országok felemelkedése élte a sport nemzeti reprezentációs szerepét a világban. Az elmúlt évtizedben azonban a politika új formában kezdte eszközként használni a sportot.

A nagy hatalmi központok viszonylagos kiegyensúlyozottsága arra kényszerítette a nemzetközi politikai játszma szereplőit, hogy a „kemény” hatalmi eszközök, a kényszerítés és megvásárlás mellett – nem helyett, mint jól látjuk a helyi háborúkban vagy a globális digitális hadviselésben – a „vonzáson” keresztül is próbálják érvényesíteni érdekeiket, befolyásolni a társadalmakat. A jelenségre *Joseph S. Nye Jr.*, a Harvard Egyetem professzora hívta fel úttörő jelleggel a figyelmet 1990-es esszéjében, hogy aztán a nevéhez köthető elméletet, a soft power (lágy erő, puha hatalom) ideáját a 2004-ben megjelent könyvében (*Soft Power: The Means to Success in World Politics*) foglalja össze.

A vonzás, vagyis a lágy befolyásolás arra irányul, hogy a célcsoportok azonosuljanak a befolyásolóval, átvegyék értékeit és kövessék. A „sárgarépa és bot” helyett olyan értékek közvetítésé-

vel csábítva, mint a barátságosság, szépség, öröm, jó hangulat, látványosság stb. Egyszerűsítve beszélhetünk a hatalomról, az érdekérvényesítőről vonzó, kedvező kép kialakításáról. 2008 óta rendszeresen mérik az országok puha hatalmi tevékenységét. Az egyik iparági standardnak tekintett *Portland Soft Power 30* összeállítói hét dimenzióban több mint 80 mutatót elemezve alakítják ki az országok sorrendjét. A vizsgált szempontok az országba érkező turisták és Michelin-csillagos éttermek számától a kiemelkedő egyetemek vagy a politikai vezetők külföldi Facebook-követőinek számán át az állami televíziós csatorna nézettségéig terjednek. Magyarország a legfrissebb, 2017-es rangsorban a 28. helyre került. Az összeállítók erősséggént emelik ki hazánk – egyébként szerintük gyengén menedzselt – kulturális és történelmi örökségét, a vonzó turistacélpontot, gyengeséggént pedig a politikai megosztottság miatt kialakult rossz külső képet és az oktatás színvonalának csökkenését.

Sport power

A mutatók között sportteljesítményt is figyelembe vesznek, például a Portland-rangsorban a két sajátos szempont a 2014-es téli és 2016-os nyári olimpián szerzett érmek száma, valamint a férfi nagypályás labdarúgó-válogatott FIFA-rangsorban elfoglalt helye. A két indikátor önmagában jelzi a mérés vitathatóságát, de enélkül többről van szó.

Egy ország, ideológia, hatalmi berendezkedés puha hatalomként való magatartás-befolyásoló szerepe csak akkor teljedhet ki, ha az üzenetek sok emberhez jutnak el a célcsoport számára vonzó szöveggörnyezetben. A „magas kultúrát” viszonylag kevés ember tudja elérni és értékelni, a tömegkultúrákban most inkább az elkülönülés, az önazonosság megtalálása a fontos – hogy ne mondjuk, világméretű kultúrharc jellemző –, semmint az egységsülés (burka viselete, tiltott zene és irodalom, művészi performansz, női-férfi szerepek megítélése, a szexualitás kultúrája stb.), a gasztronómiában pedig éppen a változatosság és a lokálitás a trendi.

A sport viszont világstandardok szerint működik. Nincsenek nyelvi korlátok, a kulturális környezettől majdnem függetlenül tömegek számára vonzó szórakozásról van szó bolygónk minden szegletében. Még a legbigottabb vallási rendszerek sem tudták sokáig tiltani például azt, hogy az alattvalók szervezett keretek között rúgják a labdát, és a látványnak a nők is részesei lehessenek a helyszínen. A megasporthatóságok különösen alkalmasak arra, hogy az országhatártól befolyásolják. Sok turista érkezik az eseményre, meg lehet ismertetni velük a helyi gasztronómiát, tömegszórakozást, a kulturális örökséget stb. A televízió keresztül pedig tényleg minden »

HIRDETÉS

ZsiMű 2018
ZSIDÓ MŰVESZETI NAPOK

- Karnas Formula feat. Dés András: Linking**
2018. május 31.
- Auer Trió - közreműködik: Hegedűs D. Géza**
2018. május 31.
- Kováts Kriszta - Álomfejtés**
2018. június 2.
- Ofra Haza - a Kelet Madonnája**
főszerepben: Náray Erika és Klem Viktor
2018. június 2.
- Tiszta Amerika - Hot Jazz Band, Behumi Dóri, Pokorny Lia, Ónodi Eszter**
2018. június 4.
- Sound of Silence, Horgas Eszter és Falusi Mariann**
Simon and Garfunkel estje
2018. június 6.

...és még sokan mások

Információ: ZsiMű jegyiroda, 1072 Budapest, Akácfa u. 47.
Telefon: 344 5409, E-mail: info@zsidomuveszetinapok.hu
A Zsidó Művészeti Napok szervezője: Kultúr Produkciós Iroda Nonprofit Kft.
A szervezők a másrészjogi jogot fenntartják!

[zsidomuveszetinapok](https://www.facebook.com/zsidomuveszetinapok) zsidomuveszetinapok.hu

» szépnek és jónak mutatható – például a francia kerékpáros körverseny, a Tour de France tévés megjelenítése már régóta meggyőző turisztikai reklámfilm is, nem csak sportközvetítés. Rajtuk kívül Oroszország, egyes volt szovjet tagállamok, Kína és Katar használja előszeretettel erre a sportot, de az említett soft power-rangsor 2017-ben vezető Franciaország sem veti meg ezt a befolyásolási eszközt: a „sportrendezvények évtizedét” a 2024-es nyári olimpiai játékok zárják majd náluk.

A másik vonzó terep a világ legnépszerűbb sportja, a labdarúgás. Klasszis helyi csapatot építeni, pláne bajnokságot nem egyszerű, a tengernyi pénz önmagában furcsa módon még középtávon sem elég. Sokkal egyszerűbb, ha már jól ismert, sikeres, népszerű futballklubok lesznek a soft power hordozói. Ez történik az európai labdarúgással napjainkban. Míg 2014-ig jellemzően amerikai befektetők jelentek meg az öt nagy európai futball-liga klubjainál, s mellettük főleg az orosz befektetők voltak aktívak, az elmúlt négy év a kínaiak térnyeréséről szól. A kínai futballnagyhatalmi törekvés kormányzati politikává vált, aminek végső kifizése az első osztályú bajnokság, a Szuper Liga világmárkává fejlesztése és a férfi nagypályás válogatott világszereplése.

Orbán-power

Látszólag Magyarország is ebbe a trendbe illeszkedik: az elmúlt években több nagy és számos kisebb világeseményt rendeztünk (főleg

» A felcsúti Pancho Aréna avatóünnepsége

sportot, de volt itt például Bocuse d'Or világdöntő is), és gőzerővel folyik az állami futballfejlesztés. Kétséges azonban, hogy a sportba szórt milliárdoknak valójában mennyi közük van a puha hatalomhoz.

Már csak azért is, mert néhány éve Orbán Viktor kormányfő maga beszélt arról, hogy a sportfejlesztés egyik központi elemét, a stadionépítést magányos harcosként verte végig a saját közegeiben. Nehéz elképzelni, hogy tudatosan megformált, hosszú távra tervezett politikáról – sportstratégiáról semmiképpen sem – van szó, amikor a magyar sportba áramló százmilliárdokról beszélünk. A pénzek elköltésénél persze nagyon is számítanak a szavazatmaximáló pártpolitikai szempontok, de kétséges, hogy a sport felvirágoztatása összességében mennyire teszi vonzóvá a Nemzeti Együttműködés Rendszerét.

Pár évig úgy látszott, a dolog működik, de a társasági és osztalékadón keresztüli sporttámogatások (taotámogatások) visszaszága ma már azoknak is feltűnik, akik kevésbé követnek egyáltalán, vagy ha igen, akkor is csak kormánypárti hírforrásokat. Immár a sok sportlétesítmény-átadás is kezd kényelmetlenné válni, mert helyben azt is látják: jó, hogy a gyerekek műfüvön focizhatnak, de miért nincs például rendes orvosi ellátás a faluban? És nem kell sportközgazdásznak lenni ahhoz, hogy mostanra már sokakban felmerüljön a kérdés, vajon ki és miből – értsd: mire nem jut majd? – fogja fenntartani ezt a sok nagyszerű és kevésbé nagyszerű sportlétesítményt?

A jól megrendezett világeseményeknél persze felmondjuk a mantrát: országimázs, turizmus, hosszú távú megtérülések, de éppen az elmúlt napokban jöttek hírek

arról, hogy például a tavalyi vizes vb turisztikai számai nem igazán igazolták a legoptimistább előrejelzéseket, sok lefoglalt szállodai szoba maradt üresen, és állítólag a nemzetközi kommunikációra sem költöttek annyit az ezzel megbízottak, mint amennyi pénzt a kormány erre szánt. A 2024-es olimpiai pályázat tavalyi visszavonása és annak módja pedig mintha inkább a kökemény pártpolitikára, semmint a hatalom lágy megszerettetésére volna példa...

Valószínűleg az keveseknek fáj, hogy a sportfejlesztési program kevésbé népszerűsíti a NER-t. Az viszont mindenkit érint és aggasztó, ha tényleg egyszemélyes a vállalkozás. Ha hiányoznak a jól felépített és működő sportgazdasági struktúrák, akkor törekeny és sérülékeny lesz a nagyra nőtt sportrendszer, hosszú távon nem lesz vonzó, de ami rosszabb, fenntartható sem. ■